

Aktüel Kültür Dergisi / Ekim 2024 / Sayı 176 / Fiyatı 95 TL

İNSAN VE HAYAT

GENÇ HAYAT

- TARİH VE TABİAT İÇ İÇE:
DOMANIÇ'İN SIRLARI
- YETİŞKİN EĞİTİMİ: ANDRAGOJİ
- ZOR ŞARTLARDA
YAŞAYAN CANLILAR

süzgeç

AİLE OLMAK NE DEMEK?

DOMANIÇ'TE BİR SULTAN

Hayme

Ana

ZOR
ZAMANLARIN
GÜÇLÜ
KADINI

HER ŞEY BİR YOLCU- LUKLA BAŞLADI

EMİNE FEYZA ÇEVİK

YOLCULUK BU, YOLUN
NE GETİRECEĞİ BELLİ
OLMAZ. YA DA NE
GÖTÜRECEĞİ... KAYIPLAR
DA YOLCULUĞA DAHİL.

VELİ NUMANOĞLU

TARİH VE TABIAT İÇ İÇE. DOMANIÇ'IN SIRLARI

ROMA, BİZANS
VE OSMANLI'NIN
KULLANDIĞI BU YOLDAKİ
TAŞLAR ÜZERİNDE,
YER YER TEKERLEK
İZLERİ GÖRÜLEBİLİYOR.
TARİHİN DEĞİL, ECDADIN
BIRAKTIĞI EMEK,
ÇALIŞMA, GAYRET VE
HEYECAN İZLERİNİ
TAŞIYOR BU TARİHİ YOL.

SOYUT DÜŞÜNCE VE SOMUTLAŞTIRMA

Çocuklar, masalın içinde kaybolmuş, olayın capcanlı şahitleri gibi heyecanlanarak, korkarak, gah sevinip üzülen dinliyorlardı. Ta ki, mesele Zümrüd-ü ankaya gelinceye kadar... “Zümrüd-ü anka'nın kocaman ve güçlü kanatları, aslan gibi pençeleri, güzel sesi, uzun, bakır rengi tüyleri varmış... Kaf Dağı'nda yaşarmış...” Masalın burasında çocuklar şaşkınlıkla mırıldandılar: “Ooo... Zümrüd-ü anka nasıl bir kuşmuş?”

Birkaç defa tekrar eden soru cevap faslından sonra telefonumu çıkardım, arama motoruna zümrüd-ü anka kuşu yazarak karşıma çıkan ilk görseli çocuklara gösterdim. Güya, soyut ve hayalin sınırlarını zorlayan anka kuşunun resmedilmiş halini somutlaştırmış olarak onlara gösterecektim. Fakat olmadı. Çocuklar hayrete düştüler; hayallerinde canlanan tasvir ile gördükleri birbiriyle alakasızdı. Zihinlerinde nasıl bir zümrüd-ü anka hayali canlanmıştı, bilmiyorum. O tasviri sekteye uğrattığımı hissettim. Keşke, görseli göstermek yerine sadece anka kuşu hakkında konuşarak, hayal dünyasındaki kurgumuzu zenginleştirseydik.

Hayal kurmak, insanın gönül dünyasını zenginleştiren özelliğiyle, insana verilmiş bir çeşit idrak ve şuur nimetidir. Beş duyunun ötesine geçerek kavramları, olayları zihinde canlandırmak suretiyle onları tasvir edebilmektir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren hayal kurmaya başlar. Renklerin, şekillerin, seslerin, olayların gölgesinde beliren hayaller, 12-13 yaşlarına doğru soyut düşünme melekesinin gelişmesiyle daha da zenginleşir. Ne var ki, hayal edilen varlıklar aynı olsa bile, insanların zihninde canlanan tasavvurlar farklılık gösterir. Feridüddin Attar'ın efsanevi hikayesinde, kendini aramanın sembolü olarak ortaya çıkan zümrüd-ü

anka yahut simurg için de durum böyledir. Hayal edilen şey aynı olsa da, her zihinde tasvir edilen şey farklıdır.

Soyut düşünme

Hayal gücünden daha geniş bir anlamı ihtiva eden soyut düşünme, somut nesnelere ve durumlarla ilişki kurmadan, genel ve kavramsal düşünme biçimidir. Beş duyu ile

algılayamadığımız bilgileri soyut düşünme yoluyla öğreniriz. Kavramlar, ilkeler, teoriler hakkında düşünmek soyut düşünmeye örnektir. Hayal gücü ile soyut düşünme birbirini etkileyen, birbirinin gelişimini destekleyen bir yapıyı haizdir. Soyut düşünme, her şeyin beş duyu organı ile algılandığı somutluğun ötesinde ileri düzey düşünme biçimidir.

Erken yaşlarda başlayan hayal kurma işi gelişir, zamanla soyut düşünme melekesi için zemin hazırlar. Yetişkinliğe geçiş süreci olan ergenliğin başlamasıyla soyut düşünme ortaya çıkar. Adalet, hürriyet, zamanın oluşumu gibi birçok soyut kavram ve durum, soyut düşünme yoluyla anlaşılır.

Soyut kavramları anlayıp idrak edebilmek soyut düşünme becerisinin gelişmesiyle doğrudan alakalı olup içinde bir miktar güçlük barındırmaktadır. Bu güçlüğü aşmak için soyut düşünce ve kavramların somut formlara dönüştürülmesi, yani somutlaştırma sıklıkla kullanılır. Bu durum hayalin ve soyut düşüncenin anlaşılır olmasını sağlamakla birlikte, düşünce ve kavramın eksik anlaşılmasına da sebep olabilmektedir. Dikkatli ve dengeli kullanılmadığında somutlaştırma anlatılmak istenen kavramın eksik ve hatalı anlaşılmasına sebep olur. Bu durum somutlaştırmanın genel zafiyetlerinden biridir. Gelişen teknolojik gelişmeler, her türlü soyut kavram ve düşüncenin somutlaştırılabileceği vehmine yol açsa da, her şeyi somut olarak anlamak ve anlatmak çoğu şeyi tam manasıyla idrak etmeyi sağlamaz. Ayrıca her şeyi somutlaştırma hatası, hayal gücünün ve soyut düşüncenin gelişimini de sekteye uğratar.

Zümrüd-ü anka'nın rastgele bir görselini seçip gösterdiğimde olan şey de budur: Çocukların hayalinde canlanan şekil ve renklerin ancak bir kısmıyla uyumlu olan bir kuş görseli karşılımlarına çıkmıştır. Somutlaştırmak çabam sonucunda zihinlerindeki tasavvur eksik ve yarım kalmıştır.

Somitlaştırma anlatımı kolaylaştırır, daha akılda kalıcı bir öğrenme sağlayabilir. Ancak soyut düşünme ve somutlaştırma arasında dengenin iyi gözetilmesi gerekir. Çünkü somutlaştırma bazı dezavantajlarıyla soyut düşüncenin yerini almaktan uzaktır.

• Soyut kavramların somutlaştırılması anlatılmak istenen kavramların tüm yönlerini yansıtmayabilir. Dolayısıyla eksik ya da yanlış anlamaya sebep olur.

- Bazen ayrıntılı bilgileri göz ardı edeceği için önemli ayrıntıların dışta kaldığı bir bilgi sağlar.
- Somutlaştırma bir basitleştirme sürecidir. Her soyut kavramın basitleştirilmesi mümkün değildir.
- Her türlü bilgiye somut olarak muhatap olmak, insanın soyut düşünme yeteneklerini sınırlandırır. Soyut düşünme becerisi zayıflar.
- Somutlaştırmanın aşırı kullanımı hayal gücünün zayıflamasına, sıradışı düşünme becerisinin zafiyete uğramasına sebep olur.
- Karmaşık ve derin öğrenmelerin yerini sıg ve yüzeysel bilgilerin almasına sebep olur.
- Somutlaştırma amacıyla kimi zaman tasvirler kullanılır. Ancak bu tasvirler gerçeğin cüzi bir kısmı olmaktan öteye gitmez.

Denge

Hayal ile gerçeğin, somut ile soyutun arasında dengenin gözetilmesi icap eder. Denge bozulunca işler karışır. Soyutu anlamakta çekilen güçlüğü, her şeyi somutlaştırma arzusu takip eder. İnsanın şunu fark etmesi gerekir ki, insanın somut şeyleri anlayıp idrak etmesi kolaydır. Fakat soyut düşünce ve kavramları anlama potansiyelini yakalamadan insanın idraki daima eksik kalır. Nitekim insan mana ciheti itibarıyla soyut bir varlıktır.

Her şeyi somutlaştırma isteği yahut hatası inanç noktasında da hatalara sebep olabilir. Bazen kurulan hayallerdeki tasvir gerçekliğin çok ötesindedir. Bazen de soyut kavram ve düşüncelerin somutlaştırılması mümkün değildir. İnsana bahsedilen akıl ile soyut düşünme melekesinin sınırları vardır. Akıl, her şeyi anlamaktan acizdir. İnsan, bu âlemdeki nizam ve intizamın devamlılığıyla, içindeki fitrata münasip olarak bir yaratıcı olduğunu anlayabilir. Fakat Hazreti Allah'ın zatını idrakten uzaktır. Çünkü burası aklın aciz olduğu bir alandır. Hayalin de, soyut düşüncenin de ötesindedir.

EKİM 2024

Süzgeç

*Aile Olmak
Ne Demek?*

